

जाहिरातींचे दर.

मालील पस्यावर चौकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४.(टपाल हंडिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमुलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख १२ मे, १९३७

अंक १९

दि सेंट्रल प्रॉव्हिन्सेस अँड बेरार

प्रॉव्हिन्शल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड

लोकांना आपला पैसा किफायतशीर व्याजाच्या दराने गुंतविण्याची संधि देत आहे.

वरील बँकेने तारीख १२ मार्च १९३७ रोजी साजरा केलेल्या आपल्या शैष्यमहोत्सवानिमित्त सदरहु तारखेपासून दशवार्षिक रोखे शेंकडा ७० रु. ८ आण्यांच्या दराने विक्रीस काढले आहेत.

विक्रीस काढलेले रोखे फक्त ५,००,००० रु.च्या दर्शनी किंमतीचे आहेत. वरील रकम शेतकऱ्यांची हलासीची स्थिती दूर करण्यासाठी कर्जाऊ दिली जाणार आहे.

हे रोखे विकत घेण्यांत बिलकूल सट्टेबाजी नाही. -| विशेष माहिती समक्ष भेटीत अथवा पत्रद्वारे.

नागपूर शहर,
ता. १ मार्च १९३७

मॅनेजर, दि सी. पी. अँड बेरार प्रॉव्हिन्शल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.

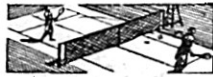
पाहिजेत—महाराष्ट्रातील जिल्ह्याकरिता सदळ अटी-
वर एजंट्स व ऑर्गनायझर्स पाहिजेत.
दि नेपच्यून अँडुअरन्स कं. लि., न्यू किताव विल्डिंग,
लक्ष्मी रोड, पुणे २, ह्या पस्यावर अर्ज करावे.

दी सनशाइन इन्शुरन्स लि.

या कंपनीच्या रुपी पॅलीसी, मॅरेज पॅलीसी, डेली डिमियम पॅलीसी, पेरेंट्स गिफ्ट पॅलीसी वगैरे नवीन योजनांचा प्रचार करणेकरिता पगारी एजंट पाहिजेत. माहितीकरिता लिहा अगर समक्ष भेटा.

ब्रँच सेक्रेटरी,

ब्रँच ऑफीस : ३३२ गणेश पेठ, पुणे.

घरपोंच जोडी रुपये ८ आणे ८ ची ती हीच
टिकेकरी नवीन फॅशनचीं पातळेंआज हजारों कुटुंबें टिकेकरी फॅशन वल पातळें वापरत
असून त्यांचे प्रामाणिक मत एकच, कीं नाना तऱ्हेचे मोहक पण पक्के रंग, चित्ताकर्षक किनारी, तलम व टिकाऊ पोत, भरपूर लांब-रुंद हे सर्व गुण याच मालांत एके टिकाणी आढळतात.

तरी द्रावल ऑर्डर जरूर द्यावी. नमुने मोफत. पोस्टेजकरिता दीड आण्यांची तिकीट पाठवा.

दि टिकेकर टेक्सटाईल मि. लि.

पोस्ट

दि टिकेकर टेक्सटाईल मिल लि., टिकेकर वाडी.

टिकेकरवाडी,
सोलापूर

जुन्या घरांची दुरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते भेटा अगर लिहा:—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार

चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे.

तमाम कुल रोगांचा नाश करून दांत उत्तीर्ण व बळकट
देवणारी स्वर्गात उत्तम!

पोखाल

ब्लूक्रीम पावडर

पोखाल अँड को (रजिस्टर्ड) पूना सिटी

विविध माहिती

स्वदेशी मीठ

बंगालचे परदेशी मिठाशिवाय भागत नाही व तेथील लोकांस देशी मीठ चालत नाही, अशी स्थिति असल्याने परदेशी मिठाचा खप त्या प्रांतात मोठ्या प्रमाणावर होत असे. अलीकडे विलायती मालाच्या तोडीचे मीठ हिंदुस्थानांत होऊ लागल्याने वरील परिस्थिति पालटली आहे. बंगालमधील परदेशी मिठाची आयात गेल्या बारा वर्षांत ४० टक्के कमी झाली असून बाहेरून येणारे मीठ एढनचे असते. स्वदेशी मिठाच्या धंद्याची प्रगति अभिनंदनीय आहे.

आगबोटी बाधण्याचा धंदा

गेल्या वर्षाच्या जून महिन्याच्या अखेर पुण्या झालेल्या बारा महिन्यात सर्व जगांत मिळून एकूण १० लक्ष टन वजनाच्या २९६ आगबोटी बाधण्यात आल्या. सतरा लक्ष टन वजनाच्या ५१९ आगबोटीच्या योजना तयार असून त्यापैकी निम्म्या ग्रेट ब्रिटन व आयर्लंड ह्या देशांत पुण्या व्हावयाच्या आहेत. ह्या धंद्याची सध्या जोराची चलती आहे.

कसरती पिसा

आयात जकातीच्या आकारणीकरितां विविध जातींच्या व प्रकारांच्या मालाचे तपशीलवार वर्गीकरण करावे लागते. कसरतीसाठी शिकवून तयार केलेल्या पिसा कोणत्या वर्गांत घालाव्या हा अमेरिकेंत वादाचा विषय झालेला होता. शेवटी, त्यास कीटकांच्या सदरात न घालता रानथी प्राणी ह्याच्या वर्गांत दाखल करावे असे आता ठरले आहे.

बंगलोरचे इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स

बंगलोरच्या इडिअन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्सचे वार्षिक बजेट ५ लक्ष ४० हजार रुपयांचे आहे.

हिंदुस्थानातील ऊस

हिंदुस्थानातील साखरेच्या कारखान्यात सुमारे ११५ लक्ष टन वजनाचा ऊस दरवर्षी गाळला जातो आणि तेवढाच ऊस चावून खाण्यात खर्च होतो. सुमारे ४५० ते ५०० लक्ष टन वजनाच्या उसाचा गूळ तयार होतो.

चीर्षायुषी राजकुटुंब

व्हिक्टोरिया राणीची तीन अपत्ये हयात आहेत. त्यापैकी प्रिन्सेस लुईस ह्याचे वय ९० आहे, ड्यूक ऑफ कनॉटचे ८६ आहे व प्रिन्सेस बिअॅट्रिस याचे ८० आहे. वयोमानपरत्वे त्यांस राज्यारोहणाच्या मिरवणुकीत प्रत्यक्ष भाग घेता आला नाही, तरी तो सोहळा पहाण्याची व्यवस्था करण्यात येईल.

स्कॉटलंडचे प्रचंड प्रदर्शन

पुढील वर्षी ग्लासगो येथे एक प्रचंड प्रदर्शन भरण्याचे ठरले आहे आणि त्यात स्कॉटलंडच्या लोकांचे घाडस व कर्तबगारी ह्याची स्पष्ट कल्पना येईल अशी व्यवस्था व्हावयाची आहे. ब्रिटिश देश व वसाहती ह्यासहि प्रदर्शनात स्थान मिळऊ. गॅरंटी फडाबाबत इतक्यांतच एक कोटि रुपयांची अभिवृत्त मिळाली आहेत.

चार वेळा पृथ्वीपर्यटन

टपाल वाटण्याच्या कामात, एका ब्रिटिश पोस्टमनची, चाळीस वर्षांच्या नोकरीमध्ये, चार वेळा पृथ्वीपर्यटन करण्याइतकी चाल झाली.

माँटी कार्लोच्या श्रुतसंस्थेचा नफा

माँटी कार्लोमधील सुप्रसिद्ध श्रुतसंस्थेस गेल्या मार्च अखेर पुण्या झालेल्या वर्षात सुमारे ८० लक्ष रुपयांचे उत्पन्न झाले आणि खर्चवेंच वजा जाता सुमारे पावणे तीन लाख रुपये नफा उरला. संस्थेच्या भागीदारास व्हिंहिडंड वाटण्यात आले नाही.

बादशहांच्या राज्यारोहणासुळे धंद्याची चलती

बादशहांच्या राज्यारोहणाचा सोहळा पहाण्याकरितां परदेशांतून जे लोक येतील, त्यांच्या हस्ते ग्रेट ब्रिटनमध्ये सुमारे ३५ कोटि रुपये खर्च होतील असा अजमास आहे. एकूण १० लाख लोक मिरवणूक बघण्यास येतील.

हिंदी गिरण्यात कापसाचा खप

सप्टेंबर १९३६ ते मार्च १९३७ ह्या सात महिन्यांच्या मुदतीत हिंदी गिरण्यात १४ लक्ष ८६ हजार गाठी (एक गाठ = ४०० पांड वजन) कापूस खपला गेल्या सालचा तत्सम आकडा १५ लक्ष, ६० हजार इतका होता.

शिवालयाचा जीर्णोद्धार-२० लक्ष रु. खर्च

तजावरशेजारच्या एका गावी असलेल्या प्राचीन देवालय-च्या जीर्णोद्धारस २० वर्षे व १७ लक्ष रुपये लागले. विधीस २ लक्ष रुपये खर्च आला. दोन हजार वैदिक ब्राह्मण व ५ लक्ष प्रेक्षक उपस्थित होते.

टोकिओ-लंडन ९४ तासांत विमान-प्रवास

एका जपानी वैमानिकाने टोकिओ ते लंडन हे १०,००० मैलांचे अंतर ३ दिवस, २२ तास व १८ मिनिटे इतक्या थोड्या वेळांत तोडले. एका तासास २०० मैल अशी सरासरीची ही गति झाली.

ट्रेझरी बिलावर द. सा. द. शे. १ रुपया व्याज

गेल्या आठवड्यात एक कोटि रुपये किंमतीच्या सरकारी ट्रेझरी बिलांस सव्वा कोटीची मागणी आली होती. व्याजाचा दर द. सा. द. शे. १ रुपया बसला.

जर्मन सरकाराचे साठ कोटि रुपयांचे कर्ज

आपली राष्ट्रीय योजना पुरी करण्यासाठी लागणारा पैसा साठ कोटि रुपयांचे कर्ज काढून उभारण्याचे जर्मन सरकारने ठराविले आहे. कर्जाचे रोखे पंधरा वर्षे मुदतीच्या ट्रेझरी बिलांच्या स्वरूपाचे असून त्यावर ४३ टक्के एवढा व्याजाचा दर आहे. जर्मनीमध्ये भांडवलाचा तुटवडा किती आहे ह्याची कल्पना, ब्रिटिश सरकाराच्या नव्या कर्जाशी जर्मनीच्या कर्जाची तुलना केली असता सहज येईल.

कपाशीचे उत्पादन - रशियाचा जगात तिसरा नंबर

सोव्हिएट रशियात कपाशीचे उत्पादन झाल्याने वाढले असून ह्या बाबतीत त्या देशाचा जगात तिसरा नंबर लागत आहे. अमेरिका व हिंदुस्थान ह्याचा अनुक्रम पहिला व दुसरा नंबर आहे.

वाचकांची अभिरुचि

कलकत्ता येथील इपीरियल लायब्ररीमधून गेल्या वर्षी वाचकांनी वाचावयास नेलेल्या पुस्तकांच्या वर्गगरीवरून लोकांच्या अभिरुचीची कल्पना येते. वाङ्मय, इतिहास, कायदा, चरित्रे, अर्थशास्त्र, तत्त्वज्ञान, असे विषयाचे मागणीच्या अनुक्रमाने सहा नंबर लागतात. धार्मिक पुस्तकास मार्गे जशी मागणी असे तशी आतां येत नाही.

खर्च बदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

	रुपये किंमत
२५-४-३७ ते १-५-३७	४०,२९,३४४
२-५-३७ ते ८-५-३७	३८,५७,५६५
२१-५-३७ ते ८-५-३७	२,९७,१४,२७,६७५

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती २२८	शास्त्र सस्था—इलाख्यात
२ राष्ट्रीय स्वयंपूर्णतेचे अर्थशास्त्र २२९	आर्थिक दुःस्थिति—सन
३ बादशाहचे राज्यारोहण—	लार्ड ऑफ कॅनडा
राज्यारोहणाची मिरवणूक २३०	५ कामाचे तास व मजुरी—
* स्फुट विचार २३०	रशिया व इटली २३२
हिंदुस्थानचा वाढता पर-	६ सहकारी चळवळ २३३
राष्ट्रीय व्यापार—साक्षरेच्या	७ शेतकऱ्यांचा कर्ज-
धंद्याची प्रगति—भावडे	बाजारीपणा २३५
लोक व धूर्त लोक—आकडे	८ मनोरंजक आकडेमोड २३७
	९ निवडक बाजारभाव २३९

अर्थ

बुधवार, ता १२ मे, १९३७

राष्ट्रीय स्वयंपूर्णतेचे अर्थशास्त्र

अलीकडे युरोपियन राष्ट्रांत आर्थिक स्वयंसिद्धतेचे प्रयत्न जोराने व मोठ्या प्रमाणावर चालू झाल्याने ते अर्थशास्त्राच्या सिद्धांतास धरून आहेत किंवा कसे ह्या प्रश्नास महत्त्व प्राप्त झाले आहे. स्वयंसिद्धतेचे धोरण वरवर पाहणाऱ्यांस अशास्त्रीय आणि म्हणून अनिष्ट आहे असे वाटल्यावाचून रहाणार नाही आजपर्यंतचा मानवी समाजाचा इतिहास लक्षात घेतला आणि त्यावरून मनुष्याच्या आर्थिक व्यवसायाची व्यवस्था कशी बनत चालली आहे ह्याचा विचार केला तर वस्तुविनिमय, परस्पर-सहाय्य व परस्परावलंबन ही आवश्यक व हितकारक असल्याची खात्री सर्वत्र पटली असल्याने आर्थिक बाबतीत स्वयंपूर्ण होण्याचे धोरण चुकीचे असले पाहिजे असा निष्कर्ष सहज निघण्यासारखा आहे हे व्यक्ति, कुटुंब किंवा गाव ह्यास लागणारे नित्याच्या जरूरीचे अन्नवस्त्रादि जिनस त्यास सर्व स्वतः तयार करता येत नाहीत. प्रत्येकाचे विशिष्ट व्यवसाय करावा आणि आपणाजवळील जिनसाच्या मोबदल्यात दुसऱ्याकडून स्वतः न करता येणारे पदार्थ घ्यावे ह्या प्रकारची देवघेव हजारों वर्षे समाजात रूढ आहे आणि श्रमविभागाच्या तत्त्वावर समाजाचे व राष्ट्राचे आर्थिक जीवित आधारलेले आहे आपल्या सर्व गरजा स्वतःच्या श्रमाने भागवण्याची पात्रता व अनुकूलता व्यक्तीत व कुटुंबांत नसते आणि त्याचा स्वयंपूर्णतेचा प्रयत्न शक्ति व काल याचा अपहार करणारा ठरतो असा अनुभव आल्यानेच व्यक्तींनी व समाजांनी श्रमविभाग करून परस्पर-विनिमय व परस्पर सहकार ह्याचा अवलंब केला आहे हे आर्थिक तत्त्व व्यक्तीस व व्यक्तीसमुदायास लागू आहे, तसेच ते राष्ट्रासहि लागू आहे. स्वस्त व सुबक माल परदेशातून न आणता तो अधिक सचर्चेने व श्रमाने स्वदेशांत तयार करण्यांत राष्ट्राच्या शक्तीचा व संपत्तीचा अपव्यय होतो, ह्या सिद्धांतावर आंतरराष्ट्रीय विनिमय आधारलेला आहे, आणि त्याच्या दृष्टीने पहातां राष्ट्राचे स्वयंपूर्णतेचे प्रयत्न पुच्छगामी व हानिकारक होणार ही विचारसरणी सधुक्तिक वाटते.

पाश्चात्य देशात स्वयंपूर्णतेची मोहीम अलीकडे चालली आहे ती शास्त्रनिषिद्ध अतएव त्याज्य आहे असे वरील विवेचनावरून सिद्ध होते असे म्हणावयाचे की काय ? अर्थशास्त्राच्या परंपरागत सिद्धांतास चिकटून राहण्याविषयी प्रसिद्ध असलेल्या इंग्लंड-सारख्या राष्ट्रांनीहि स्वयंसिद्धतेचे धोरण मर्यादित प्रमाणात स्वीकारले आहे हे येथे लक्षांत ठेवले पाहिजे साखर, रंग, शेतीचा कित्येक जातींचा माल याचे उत्पादन व व्यापार याचेविषयीच्या व्यवहारास ब्रिटिश सरकारने सहाय्य व कृत्रिम रीतीने उत्तेजन दिले आहे आणि “स्वस्त मिळेल त्या बाजारात माल खरेदी करा” ह्या जुन्या दडकास महत्त्वाचे अपवाद निर्माण केले आहेत परदेशातून स्वस्त माल आणण्यात व विकत घेण्यांत कित्येक व्यक्तींचा फायदा असला तरी त्या योगाने देशातील दुसऱ्या व्यक्ती व वर्ग ह्यांच्या धंद्याचे नुकसान होत असेल तर समाजाच्या वतीने सरकारने त्या व्यवहारात हात घालून सर्वदूर राष्ट्राच्या हिताच्या दृष्टीने त्यास योग्य वळण लावावे हे तत्त्व वरील धोरणाच्या मुळाशी आहे. जर्मनीमध्ये सध्या स्वयंपूर्णतेची योजना अमलात आणली जात असल्याने तेथील विचारवृत्तास अर्थशास्त्रीय तत्त्वज्ञानाची व सिद्धांताची प्रस्तुत विचारसरणीस अनुसरून पुनर्रचना करण्याची आवश्यकता भासली आहे. राष्ट्राचे संरक्षण किंवा अस्तित्व ह्याविषयीचा प्रश्न उदभवेल तेव्हा व्यक्तिस्वार्थ, स्वस्ताई व श्रमविभाग यांबाबतचे विचार बाजूस सारणे अगत्याचे असते हा नियम सामान्य आर्थिक सिद्धांतास अपवाद म्हणून ब्रिटिश अर्थशास्त्राचे जनक, अँड्रॉय स्मिथ, ह्यांनी घालून दिला होता तोच नियम विस्तृत व शास्त्रशुद्ध पायावर जर्मन अर्थशास्त्रज्ञ लिस्ट ह्यांनी उभा केला आणि संरक्षक आर्थिक धोरणास त्याचाच आधार घेण्याची प्रथा पडून गेलेली आहे पूर्वी अपवाद गणलेल्या गोष्टी अलीकडे नित्याच्या अशा बनल्या आहेत जगात युद्ध केव्हा सुरू होईल आणि शत्रू आपणावर केव्हा हल्ला करील ह्याचा नियमच नाही अशा प्रकारची साशक वृत्ति सर्वत्र निर्माण झाली असता संरक्षणाची तयारी ठेवणे राष्ट्रास आवश्यक वाटत आहे राष्ट्राचे संरक्षण उद्योगधंदे व व्यापार ह्यांच्या सुरक्षिततेवर अवलंबून राहते आणि त्या कामात व्यक्तिस्वार्थ व स्पष्ट ह्यास आळा घालणे सरकारास जरूर होते. अन्नसामुग्रीचा भरपूर पुरवठा समाजास होईल अशी व्यवस्था करणे, बेकार लोकांस उद्योग-धंद्यात काम मिळण्याची तरतूद करणे, बाजारभाव निश्चित करणे, व्याजाचे दर हलके राखणे इत्यादि अनक आर्थिक बाबी सरकारी कारभाराच्या क्षेत्रात येतात. परदेशी स्वस्त माल घेण्याऐवजी महाग देशी माल घेण्यात होणारे नुकसान आपल्या बेकारास काम मिळण्याने भरून येणे शक्य असते. वैयक्तिक नफानुकसानीच्या दृष्टीने ह्या प्रश्नाकडे न पाहता समाजास सार्वत्रिक व राष्ट्रीय हिताच्या दृष्टीने पहाणे श्रेयस्कर ठरते ह्या अनुभावर आर्थिक स्वायत्ततेचे धोरण आधारलेले आहे. अर्थशास्त्र हे व्यक्तिहिताचे शास्त्र नसून राष्ट्राहिताचे शास्त्र आहे हे येथे ध्यानात वागवावे लागते. हिंदुस्थानातली ग्रामोद्योगाची चळवळ ह्या प्रकारच्या विचारांनी प्रेरित झाली आहे. सादी महाग असली तरी लोकांनी विकत घेऊन वापरावी, स्वदेशी मालास थोडी जास्त किंमत पडली तरी परदेशी मालापेक्षा आपल्याच लोकांनी केलेले जिनस पसंत करावे इत्यादि आशयाची ह्या देशांतली घोषणा पाश्चात्य राष्ट्रांच्या स्वयंसिद्धतेच्या धोरणातून तत्त्वतः भिन्न नाही.

बादशहांचे राज्यारोहण

वीक्षा व विधि

आज, ता १२ मे १९३७ रोजी, बादशहा सहावे-जॉर्ज ह्यांच्या राज्यारोहणाचा समारंभ वेस्ट मिन्स्टर अँबेमध्ये होणार आहे. इ.स. १२६९ सालापासून आतापर्यंत ब्रिटनच्या सर्व राजांचे राज्यारोहण ह्या अँबेमध्ये झाले आहे. राज्यारोहणाच्या सर्व विधींची तपशीलवार माहिती दसरातून काळजीपूर्वक लिहून ठेवलेली आहे, तिच्या आधारे आजपर्यंतच्या व्हिवाटीस अनुसरून समारंभ पार पाडण्यात येईल. ड्यूक ऑफ नॉरफॉक ह्याचे कडे समारंभाची व्यवस्था सोपविलेली आहे. राज्याभिषेक होण्यापूर्वी त्यास लोकानीं समति दर्शविली पाहिजे. कॅटरबरीचे आर्चबिशप, डॉ.लॅंग, हे सद्य आवाजात पुढीलप्रमाणे भाषण करतील:- “राज्यपति येथे उभा आहे त्यास आपण अभिवादन करण्यास तयार आहात काय ?” बादशहा जागेवरून उठून सर्वांस दर्शन देतील व “राजे चिरायू होवोत” अशी लोक मोठ्याने गर्जना करतील त्यानंतर, “आपण पार्लमेंटने केलेल्या कायद्यानुसार व रूढीस अनुसरून राज्य चालवू” असे बादशहा जाहीर करतील. त्यानंतर त्याचे डोक्यास, हातास व छातीस पवित्र तेल लावण्यात येऊन राजपदाच्या विभूषणांनी त्यास अलंकृत केले जाईल. बादशहांचे मस्तकावर कॅटरबरीचे आर्चबिशप मुकुट ठेवतील व महाराणीचे मस्तक यॉर्कच्या आर्चबिशपाचे हस्ते विभूषित केले जाईल. बादशहांस उचलून सिंहासनावर बसविण्यात आल्यानंतर त्यांचा नावाने जयजयकार करण्यात येईल. अँबेतून बादशहा बाहेर आल्यावर त्याची थाटाची मिरवणूक निघेल.

राज्यारोहणाची मिरवणूक

राज्यारोहणाच्या समारंभासाठी लंडन शहरी पाहुण्याची गर्दी उसळली आहे.

राज्यारोहणाच्या मिरवणुकीचा रस्ता सहा मैल लांबीचा असून त्यावर दहा लक्ष प्रेक्षक सोहळा पाहतील आणि त्यासाठी सव्वा कोटी रुपये जागेचे भाडे म्हणून खर्च होतील.

दहा लक्ष प्रेक्षकांपैकी दोन लक्ष लोक ब्रिटिश साम्राज्यातर्गत व इतर देश ह्यांतून आलेले पाहुणे असतील आणि पाच लाख लोक ग्रेटब्रिटनच्या निरनिराळ्या भागामधून लंडनला आलेले असतील. युरोपियन देशातून निदान एक लक्ष पाहुणे इंग्लंडला आलेले आहेत.

राज्यारोहणासाठी आलेल्या पाहुण्याचा इंग्लंडमध्ये ३३ कोटी रुपये खर्च होईल आणि त्यातली पुष्कळशी रकम साम्राज्यातल्या पाहुण्याच्या सिंहातून बाहेर येईल.

राज्यारोहणाची मिरवणूक अडीच मैल लांबीची होईल तिचा कार्यक्रम अगदी वक्तरीर पार पडावा म्हणून रंगीत तालमी झाल्या आहेत व अत्यंत दक्षता बाळगण्यात आली आहे. बादशहाच्या रथाच्या गाडीवर मिरवणुकीची गति अवलंबून असल्याने ती अजमावण्यात येऊन निश्चित केली गेली आहे. रथाची गति ९२ वार लांबीस १ मिनिट ह्याप्रमाणे आहे. मिरवणूक एकदम व सारसी चालवी म्हणून बादशहा व महाराणी रथाधिस्थित होताच तिच्या रस्त्यावर बारा निरनिराळ्या ठिकाणांस विनतारेचा सदेश पाठवला जाईल.

स्फुट विचार

हिंदुस्थानचा वाढता परराष्ट्रीय व्यापार

युद्धाची व संरक्षणाची तयारी पाश्चात्य राष्ट्रांनी चालविली आहे, त्या कारणाने हिंदुस्थानच्या मालास परदेशात आज वाढती मागणी असून बाजारभावही थोडे चढले आहेत, हे दर्शवणारे आकडे आम्ही गेल्या अर्कात प्रसिद्ध केले आहेत. गेल्या ३१ मार्चला पुण्या झालेल्या बारा महिन्यातले हिंदुस्थानच्या परराष्ट्रीय व्यापाराचे आकडे आता उपलब्ध झाले आहेत, तेहि वरील परिस्थितीचे निदर्शक आहेत. गेल्या वर्षीत पूर्वसालाच्या मानाने मालाची निर्गत ३५ कोटी रुपयांनी वाढली आणि आयातीपेक्षा निर्गतीचा वाढावा ७७ कोटी रुपयांनी अधिक झाला. जर्मनी, बेल्जम, फ्रान्स व अमेरिका ह्याशिवाय बाकीच्या सर्व प्रमुख देशांनी हिंदुस्थानचा माल अधिक प्रमाणावर घेतला. इटलीशीहि होणारा व्यापार त्यावरील बंदी उठल्यावर वाढला. इंग्लंडला ११ कोटी व जपानला ८ कोटी इतक्या रुपयांचा ज्यास्त माल गेला. इराण सारख्या देशांनीहि ह्या वाढाव्यात भाग घेतला आहे. गेल्या वर्षी परदेशी मालाची आयात घटली आणि पूर्वसालाच्या मानाने ती ९ कोटी रुपयांनी कमी झाली. सोन्याची निर्गत ३७ कोटींची २७ कोटी रुपयावर घसरली आणि चांदीची आयात १ कोटीच्या ऐवजी १३ कोटी रुपये झाली. निर्गत वाढणे व आयात कमी होणे ही सध्याची प्रवृत्ति चालू साली टिकेल असे नाही. हिंद-ब्रिटन व्यापारी करार लवकरच व्हावयाचा आहे, त्याचा काही तरी परिणाम आमच्या आयात-निर्गतीवर होईलच जागतिक परिस्थिती हीच बहुतांशी प्रस्तुत संबंधात निर्णायक होणार, ह्यात शंका नाही. कारण व्यापाराची सध्याची चलती लढाऊ सामानाच्या कारखान्यांच्या भरभराटीमुळेच चालली आहे, हे येथे लक्षात ठेविले पाहिजे.

साखरेच्या धंद्याची प्रगति—स्तुत्य उपक्रम

देशात कोणताहि धंदा विस्तृत प्रमाणात चालू झाला असता त्याची सुधारणा सघटित प्रयत्नानीं करणे आवश्यक असते. हिंदी साखरेच्या धंद्याबाबत असे प्रयत्न केले जात आहेत, ही गोष्ट अभिनंदनीय आहे. हिंदुस्थान सरकारच्या वियमाने इंपिरिअल कौंसिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चने एक पोटकमिटी साखरेच्या धंद्याबाबतच्या प्रश्नाचा विचार करण्यास नेमली असून तिच्या मार्फत सुधारणेच्या अनेक योजना हाती घेण्यात येत आहेत. गव्हाच्या विक्रीच्या व्यवस्थेसंबंधाची एक विस्तृत पहाणी नुकतीच करण्यात आली आहे तिच्या धर्तीवर साखर, गूळ व ऊस ह्यांच्या विक्रीबाबतची पहाणी व्हावी असे कमिटीने ठरविले आहे. साखरेबरोबर काकवी निघते, तिचे मुशाशी मिश्रण करून जनावरांचे चांगले खाद्य बनवता येते असे कानपूर येथील सरयेंत केलेल्या प्रयोगावरून सिद्ध झाले आहे. काकवीचा अशा रीतीचा किफायतशीर उपयोग झाल्यास ते इष्ट आहे. रस्त्याच्या बावणीतहि काकवीचा उपयोग होण्याची शक्यता वाढत आहे. ऊस चांगला पोसला जावा व त्यात साखरेचा अंश मोठ्या प्रमाणात उत्पन्न व्हावा म्हणून विशिष्ट प्रकारची सत्ते वापरण्याबाबत प्रयोग करण्याचे घाटत आहे. अल्प खर्चाने ज्यास्तीत ज्यास्त साखर काढण्यांत यावी, उसाचा व

साखरेचा उत्पादन सर्व कमी व्हावा आणि ती स्वस्त विकणे परवडावे ह्या हेतूनीं वरील प्रकारचे शास्त्रीय व सघटित यत्न केले जाणें अगत्याचें आहे आणि त्या विषयाकडे कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चचें लक्ष आहे. कापूस, चहा इत्यादींच्या उत्पादन व विक्री ह्यांच्या व्यवस्थेत अधिक कार्यक्षमता निर्माण करण्यासाठी स्वतंत्र कमिटी आहेत, त्या प्रकारची एक कमिटी साखरेच्या धंद्यासाठी स्थापन व्हावी अशी सूचना पुढें आली आहे, तिची अंमलबजावणी होणें अगत्याचें आहे अशा संस्थेवाचून ऊंस व साखरे यांच्या धंद्याची पद्धतशीर जोपासना व्हावयाची नाही.

भाबड्या लोकांस पैशाच्या जाळ्यांत पकडणारे धूर्त

पैसे क्फिफायतशीर आणि चांगल्या व्याजानें गुंतवण्याचें आमिष दाखवून लोभी, अढाणी व भाबड्या लोकांस फसवण्याचा कांहीं जणांचा धंदा असतो. कोठल्याहि समाजात पैशाचे व्यवहार समजणारांची संख्या अत्यंत अल्प असते आणि बायाबापड्या, थोड्या श्रमात व काळात श्रीमान होऊ इच्छिणारे व भोळसर वृत्तीचीं माणसें मतलबी लोकांच्या फसवेगिरीस बळी पडतात. फसलेलीं माणसें आपलीं फजीती जगजाहीर होऊ नये म्हणून किंवा हताश होऊन असल्या गोष्टींची वाच्यता करीत नाहीत. ह्या कारणानें फसवेगिरीचीं फार थोडीं उदाहरणें जनतेपुढें येतात इंग्लंड सारख्या देशांत ही लबाडी सामाजिक आपत्ति समजली जात असून तिच्यावर उपाय शोधून काढण्यासाठी तेथील सरकारानें एक कमिटी नेमली आहे त्या देशात दर वर्षी सात-आठ कोटि रुपयाचें नुकसान फसगत झालेल्या लोकांस सोसावें लागतें असा अंदाज आहे. मूर्ख लोकांनीं मतलबी धूर्तांच्या जाळ्यांत सापडून नये म्हणून जनतेस सावध करण्यासाठी ब्रिटिश सरकारानें लासो पत्रकें वाटलीं आहेत. कर्जरोखे, कपण्याचे भाग इत्यादींच्या खरेदीविक्रीत फायदा आहे असें सागून निरराळ्या प्रकारांनीं हे धूर्त साध्या भोळ्या लोकांस लुबाडीत असतात मदींच्या व तेजीच्या दोन्ही काळांत त्यास सावजें सापडतात रोख्याच्या व भागाच्या किमतींत चलबिचल होत असते आणि भाडवलावर कमी व्याज व फायदा सुटत असतो, अशा वेळीं त्याचें चांगलें फावतें आणि फायद्याच्या आशेनें लोक त्यांच्या जाळ्यांत उडी घेतात. वजनदार व सरळ व्यवहाराच्या दलालांनीं आपल्या गिऱ्हाइकास सल्ला देणें योग्य आहे आणि ह्या सवधातलीं पत्रकें बंद करणें इष्ट व शक्य नाही तथापि, सामान्य जनतेची दिशामूल होऊं नये म्हणून असल्या व्यवहारांची लोकांस माहिती असणे आवश्यक आहे. पोस्टऑफिसा-माफत सेव्हिज बँकेतील सातेदारांकडे सूचनापत्रकें पाठवण्याची व्यवस्था ब्रिटिश सरकारानें केली आहे आणि एक कोटि लोकांच्या हातीं तीं जातील अशी त्याची योजना आहे. फायद्याच्या थापा देणाऱ्या पत्रावर लोकांनीं विश्वास ठेवू नये व तीं केराच्या टोपलीत टाकावीं असा त्यांचा मथितार्थ आहे. आपले पसे गुंतवण्यापूर्वी विश्वसनीय लोकांचा सल्ला घ्यावा व पुष्कळ पैसा सहज मिळवण्याच्या मोहांत सामान्य जनतेनें पडून नये अशी इशारत त्यात देण्यांत आली आहे.

आकडे-शास्त्र संस्था

आकडे-शास्त्राचा अभ्यास करून त्याच्या सहायानें आर्थिक व सामाजिक प्रश्नांची माहिती व्यवस्थित लावणें हें कार्य अखिल

भारतीय आकडे-शास्त्र-संस्था (इंडियन स्टॅटिस्टिकल इन्स्टिट्यूट) करीत आहे. तिची मुख्य कचेरी कलकत्त्यास असून पुणे, म्हैसूर व मुंबई येथें तिच्या शाखा आहेत. गेल्या वर्षी इन्स्टिट्यूटनें केलेल्या कार्याचा अहवाल प्रसिद्ध झाला आहे त्यावरून संस्थेच्या उपयुक्ततेची कल्पना येते. बंगाल प्रांतांतल्या हातमागाच्या धंद्याची पाहणी संस्थेनें केली असून तिच्या करितां दहा हजार विणकर कुटुंबासंबंधाचे आकडे गोळा करण्यात आले. पुण्याच्या शाखेतर्फे प्रि. धनंजयराव गाडगीळ ह्यांनीं व्याख्यानमालेच्या द्वारा आकडे शास्त्राचीं मूलतत्त्वे विशद करून सांगितलीं. कलकत्त्याच्या मुख्य कचेरीकडे सर्व हिंदुस्थानांतून आकड्याविषयी पृच्छा होत असते आणि तेथें जिज्ञासु लोकांना शास्त्रीय शिक्षण देण्याचीहि तरतूद आहे. पुण्यास हवापाण्याचें ऑफिस आहे, त्यातील तज्ज्ञांची स्थानिक शाखेमार्फत बोधप्रद व्याख्यानें झालेली आहेत आणि त्यांनीं चालविलेल्या शेतीच्या धंद्यास उपयुक्त अशा शास्त्रीय सशोधनाची माहिती त्यांमध्ये देण्यांत आली आहे.

इलाख्यांत आर्थिक दृ स्थिति

मुंबई सरकारच्या गॅझेटात सालील माहिती प्रसिद्ध झाली आहे.—भडोच व पंचमहाल (गोध्रा व दोहद तालुका आणि झलोड महाल).—दु.स्थितीची पीढा चांगलीच जाणवत आहे. लोकांच्या सहायाकरितां काढलेल्या कामावर येणाराची संख्या वाढत आहे अधिक कामे काढलीं जात आहेत. स्वस्त धान्याच्या दुकानाची संख्या वाढवली जात आहे जनावरासाठी चान्याची विक्री चालू आहे कामावर सुमारे ३५ हजार माणसें आहेत

अहमदनगर.—लोकांच्या दृ स्थितिनिवारणार्थ चार कोमें चालू आहेत. १,८८७ माणसें कामावर आहेत आणि २,७१७ इतर लोकांस मदत देण्यात येत आहे.

पुणे.—शिरूर व इंदापूर येथें दु.स्थिति कायम आहे. ८७५ माणसें कामावर आहेत व २४१ इतर लोकांस घर बसल्या मदत मिळत आहे.

सोलापूर.—करमाळ्याच्या कांहीं भागात दु.स्थिति आहे. ३,३६६ लोक कामावर आहेत व इतर मदत घेणारांची संख्या १,८०० आहे.

विजापूर.—दु.स्थिति वाढत आहे व कामावरील माणसांच्या संख्येत भर पडत आहे. सुमारे २,६०० माणसें कामावर आहेत आणि इतरांची संख्या ६,६०० आहे.

सन लाइफ अँडुअरन्स कंपनी ऑफ कॅनडा

वरील विमा कंपनीनें गेल्या ६६ वर्षांत आपल्या विमेदारास सुमारे २ अब्ज, ८८ कोटि रुपये दिलेले आहेत. ३१ डिसेंबर १९३६ रोजी कंपनीकडे ७ अब्ज, ६१ कोटि रुपयाचे विमे चालू होते १९३६ सालीं ६११ कोटि रुपयाचें नवें काम कंपनीस मिळालें ४९ कोटि रुपये उत्पन्न होऊन २९ कोटि रुपये खर्च झाला विमेदारास व त्याच्या वारसास मिळून २११ कोटि रुपये मिळाले. कंपनीची जिंदगी २ अब्ज १३ कोटि रुपये इतकी आहे. सन लाइफची मुख्य कचेरी मॉन्ट्रिअल (कॅनडा) येथें आहे.

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ—व्यापारी परीक्षा

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे, ह्या संस्थेतर्फे जमाखर्च, टाइपरायटिंग, इत्यादि व्यापारी विषयाच्या प्रश्नांपत्र व प्रशस्तिपत्र परीक्षा ता ७ जून, १९३७ पासून सुरू होणार आहेत. अर्जाची अखेरची तारीख २५ मे आहे.

कामाचे तास व मजुरी—रशिया व इटली

रशियामध्ये अंगावर दिलेले काम कामकऱ्यांनी किती वेळात किती केले पाहिजे आणि त्याप्रमाणे त्यांस मजुरीचे दर काय पडतील, हे निश्चित करण्यांत आले आहे. महानगरांच्या कार्यक्षमतेच्या मानाने कामाचा उठाव होत नाही असे सोव्हिएट पुढाऱ्यांच्या निदर्शनास आल्यामुळे त्यांनी मजुरांच्या कामाचे किमान प्रमाण वाढविले असून मजुरीचे दर कमी केले आहेत. अधिक काम व मजुरी पूर्वीचीच, असा ह्या नियमदुरुस्तीचा अर्थ आहे. सामान्य मजुरांस दररोज सरासरीने किती काम करता येईल ह्याचा अंदाज करून त्यावर किमान कामाचे प्रमाण बसवण्यांत आले असून ह्यापेक्षा अधिक उत्पादकता दाखवणाऱ्यांस जादा मेहनताना मिळतो. पूर्वीच्या बोनसास पात्र होण्यासाठी मजुरास आता ज्यास्त काम करावे लागेल अधिक काम, अधिक मजुरी असा दडक रशियामध्ये आहे आणि औद्योगिक बाबतीत पुढारलेल्या देशांप्रमाणे तेथे काम करणाऱ्यांची कार्यक्षमता वाढावी असा वरील योजनेचा उद्देश आहे. मजुरांचे काम करण्याचे सामर्थ्य वाढले असता कित्येक जण बेकार होतील, त्यास दुसऱ्या ठिकाणी कामास लावले जाईल. मजुरीच्या मिळकतीचे संबंधात रशियामध्ये पूर्ण समता आहे, अशी कोणाची कल्पना असल्यास ती चुकीची आहे, हे यावरून दिसून येईल. यंत्रातून ज्यास्त काम काढणे व जादा मजुरीची आंच कामकऱ्यांच्या श्रमास लावणे ह्या धंदेवाईकपणाच्या गुणास सोव्हिएट रशियाचे पुढारी पारसे नाहीत.

कामकऱ्यांच्या मजुरीचे तास मर्यादित झालेले असले तरी विशिष्ट परिस्थितीत त्या संबंधातली मर्यादा ढिली करण्याचा प्रघात इटलीमधील सरकारने पाडला आहे. आठवड्यात चालीस तास ही कामाची मामुली मर्यादा इटलीत कायद्याने घातली आहे. तथापि, अलीकडल्या चलतीमुळे कित्येक कारखान्यात काम वाढले आहे, ह्या कारणाने ४८ तास काम मजुरांनी करण्यास हरकत नाही असे त्याचे बाबतीत सरकारने फर्मावले आहे. हा अपवाद एकूण मजुरांच्या सख्येपैकी सुमारे निम्म्या लोकांस लागू होणार आहे. शस्त्रास्त्रांच्या कारखान्यामध्ये तर आठवड्यात ६० तासांची परवानगी मध्यतरी देण्यांत आली होती. कारखान्यातले उत्पादन वाढण्याच्या मार्गात मजुरीच्या तासांची नियमबंदी आढ येऊ नये ही दृष्टि इटालियन सरकारने ठेवली आहे. आर्थिक व्यवहाराचे बाबतीत मजुरांच्या कामावढीलचे नियम व्यापक व राष्ट्रीय दृष्टीने कसे सैल किंवा घट्ट करण्यात येतात हे वरील रशियन व इटालियन उदाहरणावरून लक्षांत घेण्यासारखे आहे. फॅसिस्ट इटली व सोव्हिएट रशिया ह्या दोन्ही राष्ट्रांत आर्थिक धोरण राष्ट्रीय वृत्तीचे असण्याची आवश्यकता सारखीच भासत आहे, हे त्यावरून स्पष्टपणे सिद्ध होत आहे.

राज्यारोहणाप्रित्यर्थ दानधर्म

हिंदुस्थानातील व्यक्तिशः प्रजाजन किंवा त्यांच्या सत्त्या ह्यांनी राज्यारोहणाचे प्रसंगी बादशहांस मानपत्रे किंवा नम्रारणे अर्पण करून नयेत अशी बादशहांची इच्छा असल्याचे प्रसिद्ध झाले आहे. राज्यारोहणाचे निमित्ताने कोणास खर्च करावयाचा असल्यास त्याचा दानधर्म करावा अशी त्यांची इच्छा आहे.

Ardomix

म्हणजेच आमची सुप्रसिद्ध औषधी "आर्तवदोषारी" होय. एका निष्णात स्त्री रोगचिकित्सकाच्या पाठावरून तयार केलेले हे दिव्य औषध ५० वर्षांच्या अनुभवाने स्त्रियांच्या सर्व रोगांवर अप्रतिम गुणकारी ठरलेले आहे. धुपणी, विटाळ नसणे अथवा थोडा असणे, ओटीपोटांत कळा मारणे, अकाली गर्भपात, ज्वर, कडकी, डोके दुसणे, शोचास साफ न होणे, जीव गलचलणे, हातापायास कळा लागणे, वगैरे विटाळदोष चरे करण्याचा ह्मसास गुण आर्दोमिक्स (आर्तवदोषारी) मध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर्स मोठ्या प्रमाणावर बापरीत आहेत. इतर बाजारी औषधे याची बरोबरी करू शकत नाहीत. अनुभव घेण्यास सोपे जावे म्हणून तूत कांही दिवस एका बाटलीची किंमत फक्त २ रुपये ठेविली आहे. ट. स. १२ आणि निराळा. गावोगाव भरपूर कमिशनवर एजन्ट नेमणे आहेत. पत्रव्यवहार करावा.

हिंदुस्थान, वसुदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)
३६१ सदाशिव पेठ, पुणे शहर.

एजन्सीज —

मुंबई—यशवंत दत्तात्रय गाडगीळ, फणसवाडी, मुंबई २.
धामणगाव—मे. भागवत ब्रदर्स, धामणगाव, वऱ्हाड.
हरदा—चौथाजी तुळशीराम आणि सन्त, हरदा, सी. पी.
सानदेश—डॉ. जी. एन. महाजन, मोठे वाघोदे, सानदेश.

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विभ्याच्या निरनिराळ्या सर्वांस
सोयीस्कर योजना.

अल्प प्रिमियम आणि भरपूर बोनस

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड
एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

सहकारी चळवळ

निरा कॅनाल सोसायट्यांचा सहकारी खरेदी- विक्री संघ, लिमिटेड, बारामती (जि. पुणे)

निरा कॅनाल सोसायट्यांचा सहकारी विक्री संघ ता. १-११-३६ रोजी स्थापन झाला असून त्याचे मुख्य डुकान बारामती येथे आहे व त्याची एक शाखा निरा येथे आहे. या संघाचे सभासद फक्त पतपेढ्या असून त्यापैकी चालू २० आहेत व रद्द झालेल्या ८ आहेत या सर्वांचे एकूण वसूल झालेले भागाचे भाडवळ रु. ३९,६१० आहे शिवाय रिझर्व फंड रु. ६,१०० व सशईत बुडीत कर्जासाठी फंड रुपये ८,५०० आहे या भाडवळपैकी सघाने स्वतःचे इमारतीत रु. २७,०६४ गुंतवून ठेवलेले आहेत व सुमारे रु. ५,००० पर्यंत सघाचे आज-पर्यंतच्या व्यवहारात व्यापारी व गिऱ्हाईकाकडे गुंतलेल्या रकमेत बूड येण्याचा संभव आहे एकदरीत सघाची सापत्तिक स्थिति समाधानकारक आहे, व याचेवर सघाला बॉंबे प्रॉविन्सशिअल को. बँकेकडून रोजच्या व्यवहारास लागणारी रकम कॅशक्रेडिट व रु. ५०,००० मालतारणावर कर्ज मंजूर केलेले आहे संघाचा रोजचा व्यवहार पगारी नोकराकडून केला जातो व सध्या एकूण नोकराची सख्या बारामती व निरा येथे मिळून ९ आहे सघाचे कामावर प्रत्यक्ष देखरेख वॉकिंग कमिटीची असते, यात सघाचे चेअरमन, बॉंबे प्रॉविन्सशिअल को बँकेचे बारामती येथील सीनिअर इन्स्पेक्टर व तालुका सुपरवायझिंग यूनियनचे सुपरवायझर असतात सर्व कामे व्यवस्थापक मंडळीच्या पसंती-प्रमाणे चालतात व्यवस्थापक मंडळीत सभासद-सोसायट्याचे प्रतिनिधी ८, बारामती येथील बँकेचे सीनिअर इन्स्पेक्टर व बारामती यूनियनचे सुपरवायझर असे १० इसम असतात व्यवस्थापक मंडळीच्या सभात झालेल्या ठरावाच्या नकला बोर्ड ऑफ कंट्रोलकडे जातात व या ठरावापैकी ठरावाची अगर ठरावाची अमल-बजावणी करावी अगर न करावी, असा हुकूम करण्याचा अधिकार बोर्ड ऑफ कंट्रोलला आहे या बोर्डावर मे. असिस्टंट रजिस्ट्रार, को. सो. मध्यभाग, पुणे, मे मॅनेजर, बॉंबे प्रॉ. को. बँक व संघाचे प्रेसिडेंट हे असतात प्रेसिडेंट, हे सघाचे चेअरमन खेरीज निराळे अधिकारी आहेत व याची नेमणूक संघ दरसाल आपले वार्षिक साधारण सभेत करतो. अशा तऱ्हेने सघाचे काम योग्य नियंत्रणाखाली चालते

सघाचे काम सभासद-सोसायट्यांच्या सभासदाना लागणारी कृत्रिम खते, बी-बियाणे, औते वगैरे माल पुरविणे, व त्याचा शेतीत तयार झालेला माल विकणे हे आहे. सभासद-सोसायट्यांचे सभासद व्यवहाराकरिता संघाचे सभासद म्हणून गणले जातात अशा सभासदाना व विनसभासदाना सघ निरानिराळ्या तऱ्हेची पेंड, अमोनियम सल्फेटसारखी खते, व कपाशी बी पुरवितो व त्याचा गूळ व कापूस विकतो सभासदाना माल पुरविण्यावर सघ आजपर्यंत २ टक्के कमिशन आकारित होता ते आता १.३ टक्के केलेले आहे. गावात इतर व्यापारी २ ते २.५ टक्के कमिशन आकारतात गूळ विक्रीवर (बगाल) मणावर सवा आणा कमिशन आकारले जाते व कपाशीविक्रीवर १ टक्का कमिशन

आकारले जाते गूळविक्रीमधील हमाली शेतकऱ्याला याची लागत नाही याशिवाय बहुतेक बाजारपेठेत मालविक्रीवर धर्मादाय व पाजरपोळ व्यापारी आकारतात, व त्याचा शेतकऱ्याला प्रत्यक्ष काही उपयोग होत नाही. म्हणून सघ शेतकऱ्याकडून धर्मादाय व पाजरपोळ वसूल करित नाही ता. ३० जून, १९३६ ला संपणाऱ्या वर्षी सघाने एकूण रुपये ३,६४,२६२ चा व्यवहार केला त्यात शेतकऱ्यांना रु. १,४५,२४१ चा माल पुरविला व रु. १,४२,२२५ चा गूळ रु. ७६,४५५ चा कापूस व रु. ३४१ चा इतर माल विकला संघाला वरील व्यवहारांत रु. ६,४२०-०-३ चे कमिशन मिळाले आहे. याशिवाय व्याजाचे उत्पन्न रुपये २,७०२-१२-३ व कोठाभाडे रुपये २,०६३ ३-३ झाले आहे

सघाची स्वतःची इमारत असल्याने संघाला इमारतीवर दर-साल दर शेकडा ७.६ टक्के इतके व्याज सुटले आहे. सघ शेतकऱ्याचा माल जास्तीत जास्त भावाने व शक्य तितक्या कमी खर्चाने व कसोशीने विकतो गेले दोन वर्षीपासून सभासदाना गूळ विक्रीवर रिबेट देण्याचे सुरू केले आहे गेल्या वर्षाचे गूळ विक्रीवर सभासदाना शेकडा ६ आण्याचे रिबेट दिलेले आहे. बारामती व निरा येथे सघाने आपले बस्तान चांगले बसविले असून त्याची दोन्ही ठिकाणी प्रमुख व्यापाऱ्यांत गणना केली जाते. शेतकऱ्यांनी संघाबरोबर व्यवहार करण्यात त्यांचा फायदा आहे हे दिसल्यावरून पुढकडे विन-सभासद सघाकडून माल खरेदी करतात अगर आपला माल सघामार्फत विकतात अशा तऱ्हेचे सघ अगर खरेदीविक्री सोसायट्या सर्व बाजारपेठांचे ठिकाणी असणे जरूर आहे. अशा तऱ्हेच्या सोसायट्या पुढकडे ठिकाणी निघत आहेत या सोसायट्या अढतीवर माल विकतात, पण इतर व्यापाऱ्याप्रमाणे माल विकत घेऊन तो विकण्याचा त्यांना अधिकार नाही व तसा अधिकार देणे धोक्याचे आहे या पुढची पायरी म्हणजे सर्व खरेदीविक्री सोसायट्या-करिता मुंबईसारख्या ठिकाणी एक को-ऑपरेटिव्ह होलसेल सोसायटीसारखी मध्यवर्ती संस्था निघणे जरूर आहे आता खालची भूमिका तयार झाली आहे व अशा वेळी सर्व खरेदी-विक्री सोसायट्यांनी बँकांचे सहायाने एक मध्यवर्ती खरेदी-विक्री सोसायटी होता होईल तो लवकर स्थापन करावी, अशी नम्र सूचना करावीशी वाटते

बारामती,
ता २९-४-३७

{ जी जी विचारे
ऑफिकलचरल ऑर्गनायझर

“बॉंबे को ऑपरेटिव्ह कार्टेली”

वरील त्रैमासिकाचा २० व्या वर्षाचा शेवटचा अंक नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे शेतीस भाडवळाचा पुरवठा, लवाद व मुद्दीचा कायदा, सहकारी विमा, मद्रास इलाख्यातील जमीनगहाणाच्या बँका, सोने-चादी व शेतीचा माल ह्याचे तारणावर कर्जे, रुपयाची किंमत उतरविण्याची आवश्यकता, इत्यादि विषयावर ‘कार्टेली’ मध्ये अधिकारी लेखकाचे वाचनीय लेख आले आहेत पुस्तकावर अभिप्राय, संपादकीय स्फुट विचार, सहकाराची प्रगति, इतर देशातील चळवळीची माहिती, रजिस्ट्रारची सर्व्युलें, इत्यादि नेहमीची उपयुक्त सदरेही अकात आहेत

सवत्सर सहकारी मशिनरी व इम्प्लुमेंट सोसायटी, लिमिटेड

नगर जिल्ह्यात सवत्सर हें गाव कोपरगावापासून पाच मैलावर असून त्या गावात पुष्कळसे बागाइतदार गोदावरी कॅनॉलसाली बागाइत करीत असतात त्यात उसाचें पीक मुख्य आहे जवळ जवळ १५० एकर उसाची लागवड तेथे असून सुधारलेल्या उसाचा प्रसार बराच झाला आहे आजतागायत तेथील बागा इतदार आपले ऊस साध्या चरकाने गाळत होते व त्यामुळे उसापासून जेवढा रस मिळायचा तो पाहिजे तेवढा न मिळता जवळ जवळ ५ टक्के रसाची तूट येत असे याची सर्वांना जाणीव असली तरी त्याच्यामध्ये सधटना नसल्याने व पैशाच्या अभावी त्यास यांत्रिक साहाय्याने ऊस गाळून आपला फायदा करून घेता येत नव्हता ही परिस्थिति पाहून मे. ऑग्निकल्चरल ऑर्गेनायझर, को. सोसायटीज, कोपरगाव, यांनी त्या गावातील बागाइतदाराना सहकारी तत्त्वे पटवून दिली व सहकारी सोसायटी स्थापना करून सभासदांच्या पतीवर कर्ज उभारून त्यांनी एजिन व क्रशर घेण्याचे ठरविले त्याप्रमाणे ही 'सोसायटी १५-१२-१९३६ रोजी नोंदण्यात आली सोसायटीने आपले शेअर भाडवल रु. ३,००० चे उभारले व मुंबई प्रो. को-ऑपरेटिव्ह बँकेकडून कमी व्याजाच्या दराने लाब मुदतीचे ६ हजार रुपयाचे कर्ज मिळविले या पैशाने २८ हॉर्स पॉवरचे एजिन व क्रशर सोसायटी घेऊ शकली शेतकी स्वात्त्याच्या-तज्ञ माणसाकडून एजिन व क्रशर बसवून घेण्यात आली सध्या या गिरणीत दररोज पाऊण एकर ऊस गाळला जातो अशा रीतीने सहकारी तत्त्वावर गिरणी आणल्यामुळे पूर्वी जे नुकसान होत होते ते बंद झाले व त्या कारणाने बागाइतदारांचा फायदा होऊ लागला आहे

कोपरगाव तालुक्यात अशा तऱ्हेची ही पहिलीच सोसायटी असून ती यशस्वी रीतीने चाललेली आहे अशा सहकारी सोसायट्या ग्रामसुधारणेला मुळ आधारस्तंभ आहेत सधटनेने शेतकऱ्यांचा फायदा होत आहे हे ह्या उदाहरणावरून सिद्ध होते, इतर बागाइतदारांनी ह्याचे अनुकरण केल्यास त्याचाहि असाच फायदा होणार आहे.

महाराष्ट्र बाह्यण सहायक पेढी लि., इंदूर

(एका सभासदाकडून आलेली माहिती)

वरील पेढीची दहावी वार्षिक सर्वसाधारण सभा ता. २५-४-३७ रोजी मु. व. वि. पा. माटे याच्या अध्यक्षतेखाली यशस्वी रीतीने पार पडली. ह्याचे श्रेय निःसृष्ट व कुशल अध्यक्षास, तसेच पेढीच्या कार्यकारी मंडळाच्या मनमिळाऊपणास दिले पाहिजे

सन १९३६ चा वार्षिक वृत्तात पहाता पेढीचे भागाचे अधिकृत भाडवल रु. ५,०००० चे असून वर्षाअखेर (ता. ३१-१२-३६) वसूल झालेले भाडवल रु. ३०,०००/- असल्याचे दिसते गगाजळी (नियमाप्रमाणे) रु. ५,२६६/- आहे ठेवी रु. १,१९,५६५, इतर निधि रु. ३,५७४ वगैरे मिळून पेढीचे एकदर खेळते चलाऊ भाडवल रु. १,६३,३०५ आहे सभासदाकडे येणे (कर्जासाठी) रु. १,००,९८६ निघत आहे पेढीने आपली जादा शिल्लक रु. ५९,००१ इतर स्थानिक सहकार्यांच्या पेढ्यात, भागाच्या व ठेवीच्या रूपाने, गुंतविली आहे ह्या

रकमेपैकी बहुतेक सर्व रकम पेढीचे तऱ्ते भाडवल (Fluid Cover) म्हणून ठेवण्यात आले आहे झालेल्या नफ्यातून (रु. ४,६४७) द. द. शेकडा ६ टक्के दराने डिबिटड देण्याचे ठरले

पेढीची वसूली जास्त कसोशीने होणे आवश्यक दिसते. चालू वर्षात एकदर १४ दावे करावे लागले याशिवाय दिवाणी कोर्टातहि अवार्ड वसूलीकरिता बजावण्या दाखल कराव्या लागल्या आहेत कर्जवसूलीसंबंधी अशा प्रकारची असमाधानकारक स्थिति कार्यकारी मंडळाने व पेढीचे हिशेबतपासनीस रा. श. वा. जोशी ह्यांनी आपआपला वृत्तात नमूद करून सभासदांनी ह्याकडे विशेष लक्ष घावे व कर्जाची फेड नियमितपणे करावी अशी अत्यंत कळकळीची विनंति केली आहे परत फेडीसंबंधातील अडचणी इतर सहकारी संस्थांसहि भासत आहेत. ह्याकडे सर्वांचे लक्ष जाणे इष्ट आहे

सटाणा तालुका (जि. नाशिक) को सुपरवायझिंग यूनियन, लि.

सटाणा तालुक्यातील सर्व म्हणजे ४० सोसायट्या यूनियनला सामील आहेत सोसायट्याची वर्गवारी सुधारत असल्याचे दिसते तालुक्यातील वसुलीची सर्व भिस्त कपाशीच्या पिकावर आहे १९३५-३६ च्या सुरवातीस पिकास भाव बरा आला, परंतु पुढे तो एकाएकी घसरला. सर्व सोसायट्यात सभासदाकडील कर्जावरील व्याजाचा दर द. द. १० रु. १५ आ. आहे. यूनियनच्या वार्षिक सभेत १९३७ सालाकरिता श्री धर्माजी तानाजी पाटील ह्याची अध्यक्ष म्हणून फेर निवड झाली.

कापडाचे बाबतीत हिंदुस्थानाची स्वयंपूर्णता

१९२९ साली हिंदुस्थानामध्ये व ब्रह्मदेशात मिळून १३८ कोटी चौरस वार कापड ग्रेटब्रिटनमधून आयात झाले होते. १९३३ साली ही आयात ४८^१ कोटी चौरस वारपर्यंत उतरली आणि १९३६ साली फक्त ४१^१ कोटी चौरस वारच ब्रिटिश कापड आयात झाले हिंदुस्थानात स्वपणाच्या एकूण कापडापैकी शेकडा ८० कापड आता हिंदी गिरण्यात तयार झालेले असते व उतरलेल्या २० टक्क्यात लंकेशायर व जपान ह्याची भागीदारी आहे

ग्रेटब्रिटनच्या राष्ट्रीय खर्चाची वाढती कमान

शहर वर्षापूर्वी ग्रेटब्रिटनमधील प्रत्येक नागरिकामागे सरकारी खर्च दरवर्षी सुमारे ३० रुपये होत असे. आता दर माणशी सुमारे २६५ रुपये खर्च येतो महाराणी व्हिक्टोरिया गादीवर आली, त्यावेळी लष्करी व नाविक स्वात्त्याचा वार्षिक खर्च प्रत्येकी ७^३ कोटी रुपये होता आता लष्करी, नाविक व वैमानिक दलावर मिळून सालीना सुमारे २६० कोटी रुपये खर्च होतो

पाहिजे

या जिल्हा शाखा को-ऑपरेटिव्ह इन्स्टिट्यूटला एका टेंपररी क्लार्कची जरूरी आहे तरी गरजूनी ता. १-६-१९३७ चे आत या जिल्हा शाखा को इन्स्टिट्यूटकडे अर्ज आपले सर्टिफिकेटासह करावे गरजू इसम मॅट्रिक झालेला व त्यास मराठी व इंग्लिश टायपिंगची चांगली माहिती असलेला पाहिजे. पगार लायकी-प्रमाणे ठरविण्यात येईल. कळावे.

B. D. DESHMUKH,

चेअरमन,

पूर्व खानदेश जिल्हा शाखा को. इन्स्टिट्यूट, जळगाव.

शेतकऱ्याचा कर्जबाजारीपणा

मध्ययुरोपियन देशांतला अनुभव

जर्मनीमध्ये शेतीचे कर्ज सुमारे १,००० ते १,१०० रुपये आहे, आणि त्यावरचा वार्षिक व्याजाचा बोजा याच वर्षामार्गे १०० कोटी रुपये होता तो आता ६५ कोटी रुपये झाला आहे. शेतीच्या मालाची विक्रीची किंमत आणि व्याजाची रकम ह्यांचे परस्पर प्रमाण जर्मनीत काय पडते, हे दर्शवणारे आकडे उपलब्ध आहेत. १९३१-३२ साली मालाच्या किंमतीपैकी १३ टक्के रकम व्याजाचे पायी सर्वांची लागली होती तो आकडा आता ७ टक्क्यांवर खाली आला आहे गेल्या तीनचार वर्षांत शेतीच्या मालाच्या किंमती २० टक्क्यांनी चढल्या आहेत शेतीचा माल विकून आलेली किंमत व शेतीचा सर्व ह्याचेमधील तफावत ३०० कोटी रुपये आहे. जर्मनीची लोकसंख्या ६ कोटी आहे. त्यांमध्ये ३ कोटी लोक शेतीवर अवलंबून आहेत असे समजल्यास त्यांचे कर्ज १००० कोटी रुपये, पिकांची वार्षिक किंमत ८०० कोटी रुपये, शेतीचा सर्व ५०० कोटी रुपये आणि निवळ उत्पन्न ३०० कोटी रुपये असा हा हिशोब होतो अनेक आनुषंगिक गोष्टी विचारात घेतल्यावांचून, ह्या आकड्यांवरून तुलनात्मक दृष्टीने अनुमाने काढता यावयाची नाहीत, हे उघड आहे. जर्मनीमध्ये जातसी पक्षाचे प्राबल्य होताच सरकारने शेतकरी वर्गासंबंधाने अनेक कायदे केले आहेत. जमीनदारांच्या कुटुंबाचे रक्षण व्हावे म्हणून त्याची स्थावर मालमत्ता विभागली जाऊ नये, ती गहाण पडू नये व तिच्यावर कर्जाचा बोजा होऊ नये अशी व्यवस्था करण्यात आली आहे जमीनदार हे जर्मन राष्ट्राचे आधारस्तंभ असल्याने त्याची कुटुंबे अविच्छिन्न टिकावी हा सदरहु कायद्याचा उद्देश आहे. हे धोरण बाजूस ठेविले तरी शेतीचे कर्ज कमी करण्याचे जर्मन सरकारचे उपाय इतरत्र अमलात येणाऱ्या योजनांच्या स्वरूपाचेच आहेत जमीनी लिलावात निषण्यास प्रतिबद्ध करणे, कर्जाची व्याजाची रकम कमी करणे, कर्जफेडीस हप्ते देणे लागू करणे, नवीन कर्जे काढण्यात येऊ नयेत ह्यासंबंधाने निषेध घालणे इत्यादि प्रकाराचे हे उपाय आहेत आणि त्यांच्या अंमलबजावणीत सरकारचे सर्व तऱ्हेचे सहाय शेतकऱ्यास मिळते. शेतीच्या मालाची किंमत चढून शेतकऱ्याची मिळकत वाढावी अशा योजनेस जर्मनीत विशेष महत्त्व देण्यात येत आहे.

बेल्जियममध्ये हि हप्तेवदी व व्याजाचे दरांत उतार हेच उपाय मुख्यत्वे करून योजण्यात आले आहेत फ्रान्समध्ये शेतकरी वर्गाचा कर्जबाजारीपणा डोईजड नाही शेतकऱ्याच्या मालमत्तेच्या एकदशाशा इतकेंहि त्याचे कर्ज नसल्यामुळे कर्जफेडीची मुदत वाढवून देण्यापलीकडे विशेष काही करण्याची आवश्यकता फ्रेंच सरकारास भासलेली नाही फ्रेंच शेतकरी अत्यंत काटकसरी असल्याविषयी प्रसिद्धी आहे, तो आपल्या कुटुंबांतील माणसांच्या सहायाने उद्योग चालवतो आणि त्यास सहकारी संस्थाकडून सर्व प्रकारचे सहाय मिळते ह्या परिस्थितीत फ्रान्समध्ये शेतकऱ्यांच्या कर्जबाजारीपणाचा प्रश्न विशेष निकडीचा किंवा महत्त्वाचा नाही असे म्हटले पाहिजे. इटलीमध्ये शेतकऱ्याची कर्जे किती आहेत ह्याची विश्वसनीय माहिती मिळू शकते, तीवरून जमीनीची किंमत आणि तिचे उत्पन्न ह्यांच्या मानाने (पुढील पृष्ठ पहा)

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भाडवल	...	...	रु. २,००,००,०००
वसूल झालेले भाडवल	...	...	रु. १,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	...	...	रु. १,००,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेत मेमन स्ट्रीट, मुंबई), बांद्रा (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळबादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-चंडाबसार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी

लंडन एजन्ड्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा १ टक्का व्याज दिले जाईल, परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाची रक्कम ५ रु इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धा आधी ठेवून घेतो, व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो, विशेष माहिती व नियम बगैरे अर्जांनी मागवावेत

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास तीं सुद्धा ही बँक करते नियमांची माहिती अर्जांनी मागवावी शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात

एजंट— टी. आर लालबाणी

नागपूर प्रीमियर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळ्याजवळ, नागपूर सिटी.

	रुपये
अधिकृत भाडवल	१,००,०००
जमा असलेले भाडवल	८२,०००
रिझर्व्ह फंड	२,७९४
इतर फंड	८९०
मुदतबंद ठेवी	१,६४,२४१
सेव्हिंग बँक ठेवी	६,४७०
मेमबरांकडून येणें असलेलें कर्ज	२,६८,९३०
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यांत	

गुंतविलेली एकूण रक्कम ४१,५०८

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते ठेवींची रक्कम पूर्ण सुरक्षित शेअर्स विकत मिळतात. आतांपर्यंत दिव्दिहड पांच टक्क्यांहून केव्हांही कमी दिले गेले नाही. सोसायटी आपल्या मेमबरांना त्याच्या घराचे तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-व्यवहार करा अगर, समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

(मागील पृष्ठावरून चालू)

शेतीचें कर्ज जवर आहे असे अनुमान निघत नाहीं. इटलीच्या निरनिराळ्या भागांत परिस्थितीप्रमाणें कर्जाचा बोजा कमी-जास्त आहे, हें खरें आहे कित्येक ठिकाणीं जमिनीच्या व शेतीच्या सुधारणेसाठीं कर्ज काढण्यात आलीं आहेत, त्यांचा बोजा मात्र शेतकऱ्याच्या डोक्यावर आहे, इटालियन सरकारने कायदे करून कर्जाची दीर्घ मुदतीची हतेबदी ठरवून दिली आहे आणि परतफेडीत तें थोडीशी पैशाची मदत करतें. जमीन गहाणाच्या कर्जावरील व्याजाचे दर कमी करण्यात आले आहेत आणि भारी व्याजाच्या कर्जरोख्यांचें रूपांतर ४ टक्के व्याजाच्या रोक्यात करण्यात आलें आहे. ह्या योजनेपासून शेतकऱ्याचा मोठा फायदा झाला आहे. इतर कर्जाबाबतहि अशीच सवलत देण्यांत आली आहे स्विट्सर्लंडमधील शेतकऱ्याचें कर्ज त्यांच्या एकूण जिद्दीच्या निम्म्या इतकें असल्याचें चौकशीवरून दिसून आलें आहे महायुद्धानंतर ह्या कर्जांत सारखी वाढ होत गेली. एकूण कर्जापैकी ९० टक्के कर्ज जमीन गहाणावरचें आहे आकाराच्या दृष्टीनें पहाता मोठ्या शेतापेक्षां लहान शेतांवर कर्ज सरासरीनें अधिक आहे, परंतु जिद्दीच्या मानानें लहान शेतकऱ्याच्या कर्जाचा बोजा कमी आहे.

धान्याची नासाडी थांबवा,

हिंदुस्थानांतील गव्हाच्या पिकाची सांठवण करण्याची नीट व्यवस्था नसल्यानें दरवर्षी ३ लक्ष टन धान्याची नासाडी होते आणि तिच्या योगानें सुमारे २३ कोटी रुपयांचें नुकसान होतें.

शेतकऱ्याच्या हातांत रुपयांतले अकरा आणे

शेतीच्या मालास (उदाहरणार्थ, गहू) बाजारात येणाऱ्या किंमतीपैकी रुपयांत अकरा आणेच काय ते हिंदी शेतकऱ्याच्या पदरात पडतात

मध्यप्रांत-वन्हाडमध्ये रेडक्रॉसचें कार्य

मध्यप्रांत-वन्हाडमध्ये रेडक्रॉस सोसायटीच्या १७ जिल्ह्यां शाखा व ५ तालुका शाखा आहेत. शिशुहित ठिकाणें (चाइल्ड वेलफेअर सेंटर) ७१ आहेत आणि त्यातील ५५ शहरात व १६ खेडेगावां आहेत रस्त्यावर होणाऱ्या अपघातात सहाय देण्याची व्यवस्था सोसायटीनें ४९ ठिकाणीं केली आहे

लंडनमधील विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी

लंडन येथील शाळामधील विद्यार्थ्यांची दरसाल वैद्यकीय तपासणी केली जाते प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या तपासणीचें वाटणीस ६ मिनिटें येतात ह्या वेळात डॉक्टरानें तपासणीच्या पत्रकात ३५ बाबी भरावयाच्या असतात व विद्यार्थ्यांचे पालकास सहा यावयाचा असतो

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, कॅस गळणें व टक्कल

ह्यावर अनुभविक उपाय

संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कं., अहमदाबाद

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राविडेंट विमा कं

दि हिंद बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरितां प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठी लिहा

किताब बिल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

For All Medicinal Requisites

— TRY —

N. MAHADEV & Co.

DISPENSING CHEMISTS

AND

DRUGGISTS

City Post Office Corner, POONA 2

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र झालेले

महिंद्रकर ब्रदर्स

यांचे येथें आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे

मनोरंजक आकडेमोड

रेडिओचा खर्च

इंग्लंडमध्ये ८० लक्ष रेडिओ सेट्स आहेत. त्यापैकी निम्मे बॅटरीजवर चालतात. प्रत्येकी, दर वर्षास तीन ह्याप्रमाणे वार्षिक सुमारे सव्वा लाख बॅटरीज लागतात. प्रत्येक बॅटरीचा साडेतीन रुपये खर्च घरला तर चाळीस लक्ष रेडिओ उपयोगात आणण्याचा एकूण वार्षिक खर्च चार कोटी रुपये होतो. अँक्युमुलेटर्स चार्ज करण्याचा दरवर्षीचा सुमारे १३ कोटी रुपयाचा खर्च ह्यात मिळवला पाहिजे. जिजेने चालणाऱ्या रेडिओचा वर्षाचा खर्च अडीच कोटी रुपये येतो.

प्रत्येक रेडिओ सेटचे वजन सरासरीने सात शेर असते. म्हणजे, इंग्लंडमध्ये सर्व सेटचे मिळून एकूण वजन ५० हजार टन आहे.

प्रत्येक सेटची रुंदी सरासरीने १८ इंच असते, असे घरेलू तर इंग्लंडमधल्या एका शेजारी एक ठेवलेल्या एकदर सेट्सची रांग २,२७२ मैल लांबीची म्हणजे इंग्लंड ते अमेरिका ह्या अंतरा-इतकी होईल. प्रत्येक सेटला तीस फूट लांबीचे एरिअल आहे असे मानल्यास सर्व सेट्सच्या एरिअलची एकूण लांबी ४५ हजार मैल होईल, म्हणजे ती पृथ्वीभोवती दोनदा वळसा करील.

हिंदुस्थानांत "मांजरपाट"

या देशांत गिरण्या व हातमाग ह्याचे कापडाचे उत्पादन वाढल्याकारणाने लँकशायरच्या कापडाची आयात घटली आहे. १९२९ साली हिंदुस्थानांत १३७ कोटी चौरस वार इतके कापड इंग्लंडमधून आले होते. हा आकडा १९३३ मध्ये ४९३ कोटी वारावर आला व १९३६ मध्ये आणखी घट होऊन तो ४१३ कोटी झाला.

सोयाबीनपासून रेयॉन तयार करणार

सोयाबीनच्या फोलपटापासून रेयॉन [कृत्रिम रेशीम] तयार करण्याकरिता मचूरियामध्ये कारखाना काढण्याची एका कंपनीची खटपट चालू आहे.

जर्मनीमधील रस्त्यांची पहाणी

येत्या सप्टेंबरच्या शेवटच्या आठवड्यात ब्रिटिश पार्लमेंटाचे सुमारे १०० सभासद जर्मनीमधील रस्त्यांबाबतची व्यवस्था अवलोकन करण्याकरिता त्या देशाच्या निमंत्रणावरून जर्मनीस जाणार आहेत. पार्लमेंटाच्या सर्व सभासदास ही सफर मोफत आहे, परंतु सर्वजण अर्थातच जाऊ शकत नाहीत.

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेल्थचे तृतीय मूल्यमापन होणार

"जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच "कॉमनवेल्थ" ने सर्व विमा सत्थात अग्रस्थान मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत."

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एलएल. बी.

मॅनेजिंग एजंटस,

दि कॉमनवेल्थ अँडुअरन्स कंपनी, लिमिटेड

११ बुधवार पेठ, पुणे नं. २

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कमिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत. तरी विशेष माहिती-करिता हेड ऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा.

"अर्थ" ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सहकार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची पुस्तके

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय झाले आहे.

किं १ रु. (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, "अर्थ" ग्रन्थमाला, पुणे २

रोडगे यांच्या

मजबूत

स्वतंत्र जुन्या

वापरा.

आपल्या पैश्याचा योग्य

मोबदला मिळवा.

व्याख्यानाप्रमाणे ३० मिटरजं पेठ पुणे २

न. वि. वडनेरकर

जव्हेरी आणि सराफ,

रविवार पेठ, सराफ

बक्षार, पुणे २.

आमच्याकडे सोने, चांदी व मोत्यांचा माल भाज्याचा मिळेल. तसेच जुन्या जिनसा योग्य भावाने खरेदी केल्या जातात.

शुभकार्यात भेट देण्याकरिता सोन्याचादीच्या नमुनेदार व सुबक वस्तु मिळतील.

मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळींच्या केंद्रस्थानी
असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉविन्शियल कोऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी—अपोलो रस्ता, कोट मुंबई.

शाखा

१ बारामती (जि. पुणे)	१६ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सातारा („ सातारा)	१७ विरमगाव („ अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर („ „)	१८ धुळे („ प. सानदेश)
४ कन्हाड („ „)	१९ दोंडाईचे („ „)
५ नासगाव („ „)	२० शिरपूर („ „)
६ किलोस्करवाडी („ „)	२१ शहादे („ „)
७ शिराळे („ „)	२२ नडुरवार („ „)
८ कोरेगाव („ „)	२३ साक्री („ „)
९ वाई („ „)	२४ शिंदवेडे („ „)
१० अहमदनगर („ अहमदनगर)	२५ तळोदे („ „)
११ शेवगाव („ „)	२६ मालेगाव („ नाशिक)
१२ कोपरगाव („ „)	२७ सटाणा („ „)
१३ भिवडी („ ठाणे)	२८ कळवण („ „)
१४ पालघर („ „)	२९ दोहद („ पंचमहाल)
१५ कल्याण („ „)	३० कालील („ „)

खेळतें भांडवल रु. २००००००० चे वर

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेविंग बँक ठेवी
स्वीकारल्या जातात

आणि

फक्त नोंदलेल्या सहकारी पतपेढ्यांनाच कर्जे
दिलीं जातात.

शिवाय

इलाख्यातील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा
व्यवहार केला जातो

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्प-
न्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहा

व्ही. एल्. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ—

दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चालू ठेवी व सा. द. शें. २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या
जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द. सा. द. शें. ३ टक्के व्याज
दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या
जातात व्याजाचे दराचढल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज: सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या
जातात

मॅनेजिंग एजंट्स

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building
The success that has attained Hindusthan's
efforts to serve the public has its origin in
public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings,
Prompt Settlement of Claims, Liberal
Terms, Enterprize, Judicious, Reserves,
Sound Investments, Huge Assets and
Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you :

NEW BUSINESS

This year 1934-35

Exceeds

2 CRORES & 50 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay Madras, Delhi, Patna, Lahore,
Lucknow, Dacca

Offices throughout India & the East

S C MAJUMDAR, N. SARKAR,
MANAGER Bombay Branch. General Manager.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

फाळणा दरमाल हल नये म्हणून आमचे इच्छा गर्भ
संभव औषध द्या व संततिनिश्चयन करा
औषध यद् कैल की, मुलें होतात महिन्यांतून एकदांच द्यावें
लागते वर्षभर पुरणान्या औषधाची किंमत रु. ५ ट. स. नि
गद्रे फिजीशियन, खांडवा सी पी

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	११९-७
५% (१९३९-४४) लोन ..	१०५-८
४३% लाब मुदत (१९५५-६०) ...	११७-१०
४% १९४३	१०७-१
३३% विनमुदत	९४-६
३३% १९४७-५०. ..	१०५-१४
२३% १९४८-५२	९९-१३

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लाब मुदत)	१०७-०
४% मुबई म्युनिसिपल (लाब मुदत) ...	१०६-८
४% मुबई सिटी इंग्रुव्हमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७०वर्षे मुदत)	१०६-८
४% म्हेसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११०-८
५% म्हेसूर (१९५५)	१२४-०

मडळ्याचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१३८-८
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१११-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिवि.)	३४-२
इंपीरिअल बँक (५०० रु. , १२% डिवि.)	१५३५-०
रिझर्व्ह बँक (१०० रु चा भाग ३३% डिवि.)	१२९-०

रेल्वेज

डौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिवि. ४३%)	१०३-०
पाचोरा-जामनेर (१०० रु चा भाग, डिवि ४३%)	९७-०
अहमदाबाद-प्रातज (५०० रु चा भाग, डिवि. १०, बोनस ६ रु ४ आ.)	९१०-०

वीज

बॉम्बे ट्रॅन्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु डिवि १३%)	१५१-४
कराची (१०० रु. चा भाग, डिवि. ९%)	२७१-४
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिवि ९%)	२८५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु ऑर्डि. डिवि. ५३%)	१५२२-८
टाटा पॉवर (१,००० रु प्रेफरन्स, डिवि. ७३%)	१५१५-०

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिवि. ६%)	२००-०
टाटा आयर्न (१०० रु. डु प्रेफरन्स, १७ रु. ८ आ.)	१७७-१२
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि. रु ६)	३४१-०
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड रु. ७ आ. ८)	१५९०-०

सोने-चांदी

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३४-११-०
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५२-१५-०

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, B... Street,
Lombay716 Sadaashiv Peth,
Poona Cityमुंबई सरकारने प्रथम मान्य केलेले, कोल्हापूर
सरकारचे आश्रयाखालील

जाधव कॉलेज ऑफ टेलरिंग अँड कटिंग

माहिती मागवा] व [नावे नोंदवा
२९७ बुधवार पुणे सिटी

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी

एरोमाक मिटिंग, सडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व
रगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या

प्रतीचे सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आप्पा बळवत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

जनानी व मर्दानी कापड

मिळण्याचे

खात्रीलायक एकच ठिकाण

माधव सोमण ब्रदर्स,

लक्ष्मीरोड, पुणे. २

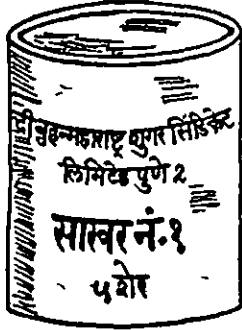
उन्हाळ्याकरिता ब्राह्मी तेल हें शुद्ध सोयरेल तेलांत तयार केलेले असतें.

लॉक्रेस्ट : म गो कुटकर्णी
आणि मंडळी, पुष्करणी चौक,
सदाशिव, पुणेमॅन्युफॅक्चरर :
वि बाबे कलकत्ता ट्रेडिंग
कंपनी, मुंबई न ४

महाराष्ट्रांत साखरेचें ओव्हरप्रॉडक्शन नाहीं

एकट्या पुणें शहरांत दरसाल दोन लक्ष मण साखर येते

सन	प्रांताचें नांव	साखर कारखाने	दर वर्षी साखरेचा सप	महाराष्ट्रांत दरवर्षी होणारी साखर
१९३६	मुंबई इलाखा सिंध सोडून	फलटण व कोल्हापूर धरून	९५,००० टन	३२,००० टन

संयुक्त प्रांत (U P) व बिहार येथील साखर महाराष्ट्रांतील बाजारपेठांत विक्रीस आणण्यास दरमणी एक रुपाया रेल्वे भाडें पडतें
मशिनरी वेतली; शेअर फॉर्मर्स भरून पाठवा
आरंभी दरसाल ५००० टन साखर तयार होईल
१०० टक्के महाराष्ट्राची

"It requires no intelligence to say 'No' to a new plan" —H. N. Casson

प्रेफरन्स शेअर रु. १०. ऑर्डिनरी शेअर रु. २५
इंपीरिअल बँक, बँक ऑफ इंडिया लि, दि बँम्बे प्रॉ. को. बँक लि., पूना सेंट्रल
को. बँक लि., दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि. व वरील बँकांच्या शाखांतून मिळतील
शेअर्स फॉर्मर्स:-
सविस्तर माहिती खालील पत्त्यावर मिळेल
दि बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट, लिमिटेड
२५७ बुधवार पेठ, पुणें २

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड. रे पेपर मिल, मुंबई, पुणें. पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हास लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशातच तयार करीत होतो, आणि महाराष्ट्रांतील कागदाचा धडा सुप्रसिद्ध होता

सध्याच्या यांत्रिक युगांत, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां आम्हीं पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरूं नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीनें, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिलें आहे.

तुम्हास कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधानें खालील पत्त्यावर चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेठ, पुणें.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

K. K. & Co.
Photographic Dealers
POONA.

मुलांचा खाऊ म्हणजे सर्व प्रकारचें पेपरमिंट, लेमन
झिप्स, मिल्क टॉफी, वगैरे.
भावाचें माहितीपत्रक मागवा
भारत इंडस्ट्रिअल वर्क्स, ८१३ सदाशिव, पुणें २.

हे पत्र पुणें, पेठ भांबुडां घ. नं. ९३६१३ कार्याभूषण छापसान्यांत रा. जनत विनायक पटवर्धन यांनी छापिलें, व रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधवास,' भांबुडां, घ. नं. ९१५/१, पुणें शहर, येथें प्रसिद्ध केलें.